תורה אור

בשעת שמחה וליכא, משום חגיגה הוי דבר שבחובה *וכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין לימא מסייע ליה דברים טז "והיית {אך} שמח" *לרבות לילי י"ט האחרון לשמחה, אתה אומר לילי י"ט האחרון או אינו אלא לילי יום טוב הראשון תלמוד לומר "אך" (שמח) *חלק מ"ט לאו משום דאין לו במה ישמח: לא כדתני טעמא *מה ראית לרבות לילי יום טוב האחרון ולהוציא לילי יום טוב ראשון מרבה אני לילי יום טוב האחרון שיש שמחה לפניו ומוציא אני לילי יום טוב ראשון שאין שמחה לפניו מתיב רב יוסף *חגיגת ארבעה עשר יוצא בה משום שמחה ואין יוצא בה משום חגיגה אמאי הא בעינן זביחה בשעת שמחה וליכא: אמר רב אידי בר אבין שעיכב ושחטה אמר רב אשי הכי נמי מסתברא דאי לא תימא הכי הא מתניתא מאן קתני לה בן תימא, בן תימא הא פסלה לה בלינה ש"מ מתיב רבא *ההלל והשמחה שמנה ואי אמרת בעינן זביחה בשעת שמחה הא זמנין סגיאין דלא משכחת לה אלא שבעה כגון שחל י"ט הראשון להיות *בשבת: א"ר הונא בריה דרב יהודה משמחו בשעירי הרגלים, אמר רבא שתי תשובות בדבר: חדא דשעירי הרגלים חי נאכלין, צלי אין נאכלין ושמחה בחי ליכא ועוד כהנים אוכלין, וישראל במה שמחים? אלא א"ר פפא משמחו בכסות נקיה ויין ישן, כי אתא רבין א"ר אלעזר שלמים ששחטן מערב יום טוב יוצא בהן משום שמחה ואין יוצא בהן משום חגיגה: יוצא משום שמחה לא בעינן זביחה בשעת שמחה ולא משום חגיגה הוי דבר שבחובה וכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין מיתיבי "והיית {אך} שמח" לרבות לילי יום טוב האחרון לשמחה, אתה אומר לרבות לילי יום טוב האחרון או אינו אלא לרבות לילי יום טוב הראשון תלמוד לומר "אך" חלק מאי טעמא לאו משום דאין לו במה ישמח? לא, כדתניא מה ראית לרבות לילי יום טוב האחרון ולהוציא לילי יום טוב הראשון? מרבה אני לילי יום טוב האחרון שיש שמחה לפניו ומוציא אני לילי יום טוב הראשון שאין שמחה לפניו אמר רב כהנא שמות כג *מנין לאימורי חגיגת חמשה עשר שנפסלין בלינה שנאמר "ולא ילין חלב חגי עד בקר" וסמיך ליה "ראשית" למימרא דהאי "בקר" בקר ראשון, מתקיף לה רב יוסף טעמא, דכתב "ראשית" הא לא כתב "ראשית" הוה אמינא מאי "בקר" בקר שני, מי איכא מידי דבשר איפסיל ליה מאורתא ואמורין עד צפרא? אמר ליה אביי אלמה לא והרי פסח *לרבי אלעזר בן עזריה דבשר איפסיל ליה מחצות ואמורין עד צפרא! אמר רבא רב יוסף הכי קא קשיא ליה: מי איכא מידי דאלו תנא לבשר, לא בעי "ראשית", ורב כהנא לאימורין בעי "ראשית" מאי היא דתניא דברים טז "לא ילין מן הבשר אשר תזבח בערב ביום הראשון לבקר" לימד

בשעת שמחה · ביום טוב שהוא זמן שמחה: **והיית אך שמח** · קרא יתירא הוא, דכתיב לעיל מיניה "חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים" וסמיך ליה "ושמחת בחגך" והדר כתיב "שבעת ימים תחוג וגו' והיית אך שמח": **לרבות לילי יום טוב האחרון** · ואין שמחה אלא באכילת שלמים ויום טוב האחרון גופיה לא דהא תרי זימני "שבעת ימים" כתיב גבי שמחה כדפרישי' וממילא אימעיט שמיני: **או אינו אלא לרבות לילי יום טוב הראשון**. ואף על פי שאין קרבן בלילה נלמד שהטעינו הכתוב לשחוט שלמים מערב יום טוב לשמחת לילי יום טוב: **אך (שמח) חלק** · כל אכין ורקין מיעוטין: **מאי טעמא** · משוינן מיעוטא ללילי ראשון וריבויא ללילי אחרון ולא אמרינן איפכא, לאו משום דאמרינן אין לו במה ישמח דשלמים שנשחטין מבערב' לאו שמחה היא דבעינן זביחה בשעת שמחה: **שיש שמחה לפניו** · כל ימות ולילות החג: **חגיגת י"ד כו'** · קס"ד דרב יוסף בשחטה בארבעה עשר קאמר: **הא מתניתא** · בן תימא אמרה לעיל ולבן תימא איפסילא לה דהא אמר אין נאכלת אלא ליום ולילה: **והשמחה**. בשלמים: **שחל יום טוב בשבת** · ומבערב אין יכול לשחוט דהא בשעת שמחה בעינן: **אמר רב הונא** · ודאי מקרבן שמחה ליכא אלא שבעה אלא הא דקתני השמחה שמונה משמחו בשעירי הרגלים שעיר החטאת האמור בראשון שבכל יום היה שעיר בא משל ציבור וכל חטאות החיצונות נאכלות, וכל קרבן ציבור הקבוע דוחה שבת: **חי נאכלין** · אם בא לאוכלו בשבת לא יאכלנו כי אם חי דאין צלייתו ובישולו דוחה שבת ובשר חי אין כאן שמחה: **ועוד** · נהי נמי דיש שמחה בבשר חי הרי חטאות אין נאכלות אלא לכהנים והן אוכלין וישראל במה ישמחו: **לרבות לילי יום טוב האחרון לשמחה**. כשאר לילי החג: **או אינו אלא כו'** · כדפרישית: **לאימורי חגיגת ט"ו שנפסלין בלינה** · ואע"פ שזמן אכילת בשרה כל יום המחרת: **וסמיך ליה ראשית ביכורי וגו'** · ודרוש ביה בקר ראשון(א): **דבשר איפסיל ליה מאורתא** · משחשכה ועבר יום ששה עשר ואימורין יכשרו עד בקר שבעה עשר דהאי "בקר" בקר שני, בקר של שבעה עשר: **ר' אלעזר בן עזריה** · בפרק בתרא (דף קכ:) דאמר מדאורייתא אכילת פסח עד חצות ותו לא: **הכי** (ב) **קשיא ליה** · אע"ג דאותיב מלתא אחריתי: **ומי איכא מידי** · כלומר (ג) אפשר להיות משמעות המקרא "בקר שני" אכן חזינן תנא דמתני' דלקמן דאפי' לבשר שהוא קל מאימורין לא בעי "ראשית", ו"בקר" דכתיב ביה משמע ליה לתנא "בקר ראשון" ורב כהנא באימורין דחמירא קדושתיהו לא משמע ליה "בקר" דכתיב גבייהו "בקר ראשון" בלא "ראשית": **אשר תזבח בערב** · בחגיגת ארבעה עשר מיירי דנשחטת עם הפסח בערב דהא ליכא למימר בערב של יום טוב הראשון עצמו קאמר קרא דאם כן מאי "בערב", הלא שחיטתן ביום כולו: *שנאכלת לשני ימים · דהאי "בקר" בוקרו של ששה עשר קאמר קרא:

לרבות לילי יום טוב האחרון. נראה לריב"א דהוא הדין ללילות אחרות איצטריך ריבוי משום דהאי קרא דושמחתם לפני ה' שבעת ימים דדרשינן מיניה שלמי שמחה דרשינן נמי מיניה בפרק לולב וערבה (סוכה מג:) במקדש לולב שבעת ימים והתם ימים ולא לילות ומיהו לילי יום טוב האחרון איצטריך ריבויא טפי משום דשמיני רגל בפני עצמו הוא וה"א לא יהא מחוייב לזבוח (ד) שמחה ביום שביעי לצורך שמיני כמו שאינו מחוייב בערב יום טוב לצורך הלילה: **או** אינו אלא לילי י"ט הראשון · ולא בא למעוטי שאר לילות אלא לילי יום טוב האחרון: **לאו** משום דאין לו במה ישמח · וא"ת אם כן תיפוק ליה מאידך קרא דבעינן זביחה בשעת שמחה וי"ל דאי מהתם ה"א דלא בעינן זביחה בשעת שמחה אלא בחגיגה של יום טוב שיכול לשוחטה בו ביום אבל הכא שאין יכול לשוחטה בלילה, לא להכי איצטריך אך למעט: **לילי** יום טוב האחרון · פי' בקונטר' דווקא לילה אבל יום שמיני לא וקשה לריב"א דהתנן ההלל והשמחה שמונה וליכא למימר משום ליל שמיני קתני שמונה דליכא שמונה לילות דליל יום טוב ראשון לא קחשיב ועוד דומיא דהלל דעיקרו ביום ועוד דכי פריך לקמן ואם איתא זימנין דלא משכחת לה שמונה כגון שחל להיות יום טוב הראשון בשבת ואי כפירוש הקונט' תיקשי נמי לכולי עלמא דכשחל יום שמיני באחד בשבת אז ליכא אלא שבעה דמתי יוכל לשחוט לליל שמיני שהוא מוצאי שבת דאי שחיט בערב שבת איפסלא לה הלכך נראה לפרש דלילי יום טוב האחרון לאו דווקא דה"ה ביום:

מנין לאימורי חגיגה שנפסלין בלינה שנאמר ולא ילין כו' · מהכא נפקא בכל אימורין:

לימד

עין משפט נר מצוה

לג א מיי' פט"ו מהל' מעשה קרבנות הלכה טו:

לד ב מיי' פ"ב מהלכות חגיגה הלכה יא:

לה ג שם הלכה יב:

לו ד מיי' פ"א מהלכות ק"פ הלכה ז סמג לאוין שמח:

רבינו חננאל

שמחה שהשמחה אינה אלא בשמונת ימי החג ויום י"ד אינה חשובה (אלא) מימי השמחה וכתיב וזבחת ושמחת בעינן זביחה בעידן שמחה ותנא תנא והיית אך שמח לרבות לילי יום טוב האחרון לשמחה כו' דכתיב (ויקרא כ"ג מ') ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים שבעה ולא שמונה וכתיב והיית אך שמח ואמרי' אך חלק לרבות לילי יום טוב האחרון לשמחה והוציא ליל יו"ט ראשון דאין לו בלילי יום טוב הראשון במה ישמח [שאפילו שוחט בי"ד זביחה בעידן שמחה ליכא ודחינן לאו משום דאין לו בלילי יום טוב הראשון במה ישמח] אלא ריבה לילי יום טוב האחרון משום שיש שמחה לפניו ומיעט לילי יום הראשון שאין לו שמח' לפניו כי (יום) [ליל] י"ג וי"ד חול הוא ואין בהן שמחה ולעולם חגיגת ארבעה עשר יוצא בה לשם שמחה. ומותיב עלה רב יוסף אהא דתני בן תימא חגיגת י"ד יוצא בה לשם שמחה ואין יוצא בה לשם חגיגה איני והא בעינן וזבחת ושמחת זביחה בעידן שמחה וליכא ופריק רב אידי בר אבין כגון שהפרישה בי"ד ונתעכב ולא שחטה בי"ד ושחטה בט"ו יוצא בה משום שמחה דהא איכא זביחה בעידן שמחה ואין יוצא בה משום חגיגה דהא אינה מן החולין שכבר הפרישה מיום י"ד והקדישה והודה לו רב אשי דודאי נתעכב ושחטה דהא מותבינן עלה מתניתא דבן תימא היא דסבר דחגיגת י"ד כפסח היא לכל מילי ואינה נאכלת אלא לילי ט"ו בלבד ובבוקר נותר הוא ואי ט"ד ששחטה בי"ד אי אכיל ליה לילי ט"ו בלבד הא אוקימנא לילי יום טוב הראשון אין בו שמחה אי שביק למיכלה ביום טוב הראשון הא איפסלה בלינה ואיך יוצא בה משום שמחה, והא לא אכיל לה, אלא ודאי שנתעכב ושחטה ביום חמשה עשר: מותיב רבא לר' אלעזר מהא דתנן ההלל והשמחה שמונה ואי אמרת שלמים ששחטן מערב יום טוב אין יוצא בהן לשם שמחה דבעינן זביחה בעידן שמחה וליכא זמנין דלא משכחת שמחה אלא ששה ולילי יום טוב האחרון הרי שבעה ואנן תנן לעולם שמונה ופריק רב התנא בר יהודה אי חל להיות יום טוב ראשון בשבת שאי אפשר לו לשחוט חגיגה בשבת משמח הרגל בבשר שעירי הרגל שהן חטאות ונאכלות. ודחה רבא בשתי תשובות חדא דשעירי הרגלים בשבת מי נאכלים שלא יתכוין לבשל בשבת ולא הותר בשבת אלא העולה למזבח וכתיב ואכלו אותם אשר כופר בהם מלמד שהכהנים אוכלין ובעלין מתכפרין וכיון דאין כפרה אלא באכילת כהנים בשר חטאת אוכלין אותו חי פי' בשר נא ושמחה בבשר חי ליכא [ועוד] שעירי הרגלים קדשי קדשים הן הכהנים אוכלין אותן ואלו היתה בהן שמחה הכהנים אוכלין וישראל שמחים מה שאינן אוכלין התורה לא הזהירה בשמחה אלא לישראל לכל אחד בפני עצמו ופריק רב פפא משמחו' עצמן בכסות נקיה ויין ישן. שעיר של יום הכפורים נאכל במוצאי יום הכפורים כו':

אמר רב כהנא מנין לאימורי חגיגת ט"ו שנפסלת בלינה שנאמר לא ילין חלב חגי עד בקר וסמיך ליה ראשית בכורי וגו' ומתקיף עלה רב יוסף וכי יש לומר כי אימורי חגיגת ט"ו אינן נפסלין עד בקר שני כלומר אם שחטן ביום ראשון נאכלין בו ביום ששחטן והוא ביום ראשון ולילי שני ויום שני דכתיב ביום הקריבו את זבחו יאכל וממחרת וגו' ואם ישאר מן הבשר נשרף [לילי] יום שלישי כדכתיב והנותר מבשר הזבח ביום השלישי באש ישרף ואם תאמר כי האימורין אינן נפסלין אלא לבקר יום שלישי לשחיטתו שהוא בקר שני מי איכא זבח דבשר דידיה איפסיל מאורתא שהוא יום שני לשחיטתו ואימורין דידיה לא מפסלו עד דחינן הא הפסח דתנן בשחיטת קדשים הפסח אינו נאכל אלא בלילה אינו נאכל אלא עד חצות והדר' אלעזר בן עזריה דאמר בסוף ערבי פסחים שהפסח אינו נאכל אלא עד חצות ומחצות ולהלן נפסל ואימורין לא מפסלו עד צפרא ואמר רב יוסף הכי קשיא ליה מי איכא מידי דהאי תנא לפסילות הבשר לא בעי ראשית לרבויי בקר ראשון ואלו רב כהנא לפסילות אימורי ט"ו בעי ראשית לרבויי בכר ראשון ואיזהו תנא דלא

בעי

מסורת הש"ס

מנחות דף סג.

[חגיגה ז: ח. ביצה יט:]

סוכה דף מח.

[לעיל ה. וש"נ]

[סוכה מח:]

[לעיל ע.]

[סוכה מג:]

[לקמן קכ: וש"נ]

הגהות הב"ח

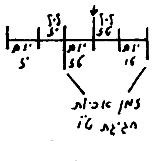(א) רש"י ד"ה וסמיך ליה וכו' ראשון הס"ד ואח"כ מ"ה מאי בקר בקר שני בקר של שבעה עשר דבשר איפסיל ליה וכו' שבעה עשר הס"ד והשאר נמחק: (ב) שם ד"ה הככי קא קשיא ליה: (ג) שם ד"ה ומי איכא מידי כלומר איך אפשר וכו' שני והא אנן חזינן: (ד) תוס' ד"ה לרבות וכו' לזבוח שלמי שמחה ביום שביעי: